

BEOS-568/25

Warszawa, 6 maja 2025 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. SPS-III.020.64.12.2025

Data wpływu 06.05.2025

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy
o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego
oraz ustawy – Prawo o prokuraturze
(druk sejmowy nr 1205)**

Na podstawie art. 34 ust. 9a uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

I. Problem, który zamierzają rozwiązać Wnioskodawcy

W ocenie Wnioskodawców obowiązujące brzmienie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego¹ (dalej: k.p.k.), w zakresie, w jakim pozwala prokuratorowi na odmowę udziału w postępowaniu pełnomocnika osoby niebędącej stroną, prowadzi do nadużyć i podważa zasady rzetelnego procesu. Jest to spowodowane zwłaszcza tym, że przesłuchiwanie osób niebędących stroną postępowania bez możliwości skorzystania z pomocy prawnej prowadzi do zachwiania równowagi procesowej, co sprzyja nadużyciom i zwiększa ryzyko manipulacji świadkami przez organy ścigania.

Drugim problemem, do którego rozwiązania zmiierzają Wnioskodawcy, jest brak wystarczającej transparentności postępowania i związane z tym możliwe nadużycia ze strony organów ścigania.

II. Rozwiązanie rekomendowane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy proponują rozwiązanie wskazanych problemów poprzez nowelizację ustawy – Kodeks postępowania karnego i ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze².

Zgodnie z projektowanymi zmianami w k.p.k.:

¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 46 i 304.

² Dz. U. z 2024 r. poz. 390, ze zm.

- strona inna niż oskarżony i osoba niebędąca stroną postępowania miałyby mieć prawo do ustanowienia pełnomocnika i jego obecności na każdym etapie postępowania z jej udziałem. Osoba prowadząca czynność, która uniemożliwi obecność takiego pełnomocnika, miałyby zostać wyłączona z mocy prawa ze sprawy, której czynność dotyczy (art. 1 pkt 1 projektu, zmierzający do znowelizowania art. 87 k.p.k.);
- przesłuchanie świadka lub biegłego miałyby podlegać utrwaleniu za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk, m.in. gdy został złożony taki wniosek przez uczestnika czynności (art. 1 pkt 3 lit. a projektu, zmierzający do znowelizowania art. 147 § 2 k.p.k.); w razie braku możliwości technicznych rejestracji obrazu i dźwięku czynność miałyby być odroczone do czasu zapewnienia rejestracji obrazu i dźwięku (art. 1 pkt 3 lit. c projektu, zmierzający do dodania § 2d do art. 147 k.p.k., przy założeniu, że w projektowanym przepisie chodzi o odniesienie do pkt 3 w art. 147 § 2 k.p.k.);
- każdy uczestnik rozprawy miałby być uprawniony do utrwalania dźwięku i obrazu za pomocą własnych urządzeń rejestrujących. Publikowanie materiałów utrwalonych w ten sposób miałyby jednak być zakazane (art. 1 pkt 3 lit. b projektu, zmierzający do znowelizowania art. 147 § 2b k.p.k.).

W zakresie Prawa o prokuraturze Wnioskodawcy proponują, aby prokurator, który uniemożliwi obecność pełnomocnika strony innej niż oskarżony albo osoby niebędącej stroną postępowania, był wyłączony z mocy prawa ze sprawy, której ta czynność dotyczy (art. 2 projektu, zmierzający do dodania § 5 do art. 137 Prawa o prokuraturze).

III. Inne rozwiązania rozważane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy nie rozważali rozwiązań alternatywnych, gdyż w ich ocenie osiągnięcie celu jest możliwe jedynie poprzez zaproponowaną inicjatywę ustawodawczą.

IV. Rozwiązania przyjmowane w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE

W celu zidentyfikowania rozwiązań prawnych regulujących problematykę podjętą w projekcie – a więc zasady utrwalania obrazu i dźwięku oraz ustanawiania pełnomocnika przez stronę inną niż oskarżony lub osobę niebędącą stroną postępowania karnego – dokonano przeglądu wybranych uregulowań zagranicznych. Przenalizowano przede wszystkim akty prawne regulujące tryb postępowania karnego i ustawy regulujące organizację funkcjonowania sądu w wybranych państwach reprezentujących różne tradycje ustrojowe i doświadczenia historyczne (Austria, Dania, Estonia, Francja, Niemcy, Szwecja, Wielka Brytania, Włochy).

Prawo do ustanowienia pełnomocnika przez stronę inną niż oskarżony lub osobę niebędącą stroną postępowania karnego nie stanowi, co do zasady, gwarancji procesowej przysługującej z urzędu. Wśród przeanalizowanych zagranicznych systemów prawnych wyjątek stanowią przepisy niemieckie – zgodnie z art. 68b niemieckiego kodeksu postępowania karnego³: „Świadkowie mogą korzystać z pomocy pełnomocnika. Pełnomocnik jest uprawniony do obecności podczas przesłuchania świadka”. Natomiast w pozostałych państwach możliwość skorzystania z pomocy pełnomocnika co do zasady nie została uregulowana w sposób jednoznaczny, choć jest dopuszczalna, jeżeli dana osoba wyrazi taką wolę (np. obawiając się, że jej prawa mogą być zagrożone). Szczególna sytuacja ma miejsce, gdy osoba inna niż podejrzany lub oskarżony w toku przesłuchania przez policję lub inny organ ścigania może stać się podejrzanym lub oskarżonym. Takiemu świadkowi przysługuje prawo dostępu do adwokata. Przykładowo zgodnie z art. 113-3 francuskiego kodeksu postępowania karnego⁴, świadek, którego zeznanie może go narazić na odpowiedzialność karną, uzyskuje status *témoins assistés* (świadek wspomagany, tj. korzystający z prawa do obrony). Świadek posiadający ten status powinien zostać poinformowany o swoich prawach, takich jak prawo do obrony i do wglądu do akt postępowania.

Jeśli chodzi o utrwalanie przesłuchania świadka lub biegłego za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk, to zwykle taki obowiązek jest ograniczony do określonych przypadków, dotyczących np. przesłuchania w związku z przestępstwem na tle seksualnym lub przesłuchania małoletnich, co pozwala uniknąć stresu związanego z przesłuchaniem na sali rozpraw. Przykładowo w Danii przesłuchanie osoby, która nie ukończyła 15 roku życia i jest ofiarą przestępstwa na tle seksualnym, podlega rejestracji audiowizualnej⁵.

Jeśli chodzi o uprawnienie do utrwalania dźwięku i obrazu za pomocą własnych urządzeń rejestrujących przez każdego uczestnika rozprawy, to w analizowanych zagranicznych systemach prawnych nie zidentyfikowano podobnego rozwiązania. W niektórych państwach zezwala się na utrwalanie dźwięku i obrazu – na warunkach określonych przez sąd – przedstawicielom środków masowego przekazu. Przykładowo we Włoszech, zgodnie z art. 147 przepisów wykonawczych do kodeksu postępowania karnego⁶, sędzia może za zgodą stron zezwolić na wykonywanie zdjęć, nagrań dźwiękowych lub audiowizualnych, a także na transmisję radiową lub telewizyjną rozprawy, pod warunkiem, że nie zakłóci to prawidłowego przebiegu posiedzenia ani nie wpłynie na wydanie orzeczenia. Sędzia jest obowiązany zakazać rejestrowania wizerunku stron, świadków, biegłych, tłumaczy oraz innych

³ *Strafprozeßordnung (StPO)*, § 68b *Zeugenbeistand*, tekst w j. niemieckim: https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/_68b.html [wszystkie źródła internetowe cytowane w niniejszej opinii zostały sprawdzone 5 V 2025 r.].

⁴ *Code de procédure pénale: Sous-section 2: Du témoin assisté*, tekst w j. francuskim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000029000916.

⁵ *Special information for parents and others closely related to a child who has been sexually assaulted*, https://anklagemyndigheden.dk/en/are-you-closely-related-to-a-child-who-has-been-sexually-assaulted?utm_source=chatgpt.com.

⁶ *Disposizioni di attuazione del codice di procedura penale, Art. 147. Riprese audiovisive dei Dibattimenti*, tekst w j. włoskim: <https://www.brocardi.it/disposizioni-per-attuazione-codice-procedura-penale/titolo-i/capo-xi/art147.html>.

osób obowiązanych do stawienia, jeżeli te osoby nie wyrażają na to zgody. Natomiast przykład restrykcyjnego podejścia do utrwalania przebiegu rozprawy mogą stanowić przepisy brytyjskie. Zgodnie z art. 41 ustawy o postępowaniu karnym⁷, nikt nie może wykonywać w sądzie fotografii, portretu ani szkicu jakiegokolwiek osoby – w szczególności sędziego, ławnika, świadka lub strony postępowania cywilnego bądź karnego. Zabronione jest również publikowanie takich materiałów, jeżeli zostały sporządzone z naruszeniem powyższych postanowień, a także ich reprodukcji. Osoba, która naruszy zakaz, podlega karze grzywny. Natomiast zgodnie z art. 9 ustawy o naruszeniu powagi sądu⁸, obrazę sądu stanowi użycie w sądzie lub wniesienie do sądu w celu użycia, jakiegokolwiek urządzenia do nagrywania dźwięku, w tym dyktafonu, bez uprzedniego zezwolenia sądu; opublikowanie nagrania przebiegu postępowania sądowego wykonanego za pomocą takiego urządzenia poprzez jego publiczne odtworzenie lub udostępnienie publiczności bądź jego zbycie w celu takiej publikacji.

V. Skutki prawne projektowanej ustawy

Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 87 § 1 i 2 k.p.k., strona inna niż oskarżony może ustanowić pełnomocnika, zaś osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu. Sąd, a w postępowaniu przygotowawczym prokurator, może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika, jeżeli uzna, że nie wymaga tego obrona interesów osoby niebędącej stroną⁹.

Zgodnie z art. 1 pkt 1 projektu przepis art. 87 § 1 k.p.k. ma otrzymać następujące brzmienie: „Strona inna niż oskarżony oraz osoba niebędąca stroną postępowania ma prawo do ustanowienia pełnomocnika i jego obecności na każdym etapie postępowania z jej udziałem”. Projektowana zmiana treści art. 87 § 1 k.p.k. ma zatem skutkować istotnym rozszerzeniem praw osoby niebędącej stroną postępowania w zakresie możliwości ustanowienia i obligatoryjnego dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika. W świetle obowiązujących przepisów osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika jedynie wtedy, gdy wymaga tego ochrona jej interesów w konkretnym postępowaniu. Decyzja o dopuszczeniu lub odmowie udziału pełnomocnika należy każdorazowo do organu procesowego (sądu lub prokuratora), który ocenia, czy obecność pełnomocnika jest uzasadniona interesem osoby, której dotyczy czynność w tym postępowaniu. Projektowana regulacja eliminuje element uznaniowości ze strony organu procesowego. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 87 § 1 k.p.k., osoba niebędąca stroną będzie wyposażona w bezwarunkowe prawo do ustanowienia pełnomocnika, którego obecność będzie obligatoryjnie dopuszczalna na każdym etapie postępowania karnego, w którym uczestniczy dana osoba. Tym samym organ procesowy zostaje pozbawiony możliwości odmowy dopuszczenia pełnomocnika na podstawie oceny zasadności

⁷ *Criminal Justice Act 1925*, tekst w j. angielskim: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo5/15-16/86/section/41>.

⁸ *Contempt of Court Act 1981*, tekst w j. angielskim: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1981/49>.

⁹ Art. 87 § 3 k.p.k.

ochrony interesów osoby reprezentowanej – istnienie bądź brak interesu osoby niebędącej stroną postępowania karnego w ustanowieniu pełnomocnika stanie się zatem irrelevantne dla dopuszczenia tegoż pełnomocnika do udziału w czynnościach i nie będzie podlegało ocenie organów postępowania, które będą miały obowiązek dopuszczenia pełnomocnika do udziału w czynnościach na każdym etapie postępowania z udziałem osoby niebędącej stroną postępowania.

Wprowadzenie omawianych zmian w art. 87 § 1 k.p.k. spowoduje przede wszystkim wyeliminowanie dotychczas obowiązującej swobody decyzyjnej organów procesowych w zakresie oceny czy obecność pełnomocnika osoby niebędącej stroną jest uzasadniona z punktu widzenia ochrony jej interesów prawnych. W efekcie projektowane regulacje znacząco wzmocnią standard dostępu do pomocy prawnej w odniesieniu do osób uczestniczących w postępowaniu karnym, ze szczególnym uwzględnieniem świadków, którzy otrzymają bezwarunkowe prawo do korzystania z pomocy profesjonalnego pełnomocnika.

O ile przepisy Konstytucji co do zasady nie regulują prawa do korzystania z pomocy pełnomocnika (art. 42 ust. 1 Konstytucji dotyczy jedynie prawa do korzystania z pomocy obrońcy), to już zgodnie z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (dalej: Karta)¹⁰ każdy ma możliwość uzyskania porady prawnej, skorzystania z pomocy obrońcy i przedstawiciela. Trybunał Sprawiedliwości UE wskazuje, że zasada skutecznej ochrony sądowej z art. 47 Karty stanowi ogólną zasadę prawa Unii, wynikającą ze wspólnej tradycji konstytucyjnej państw członkowskich¹¹. Uzasadnione wątpliwości może budzić zgodność obecnie obowiązujących regulacji z art. 47 Karty, skoro uprawnienie osoby niebędącej stroną do korzystania z pomocy pełnomocnika jest uzależnione od dyskrecjonalnej decyzji organu procesowego.

Okoliczności warunkujące dopuszczenie pełnomocnika do udziału w czynnościach w takiej sytuacji są obecnie określone nieprecyzyjnie. Osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu. Interesy te muszą jednak zostać skonkretyzowane, nie mogą mieć charakteru abstrakcyjnego¹². *De lege lata* wskazuje się, że interes osoby niebędącej stroną w ustanowieniu pełnomocnika może występować np. w przypadku osoby udzielającej poręczenia lub pokrzywdzonego w postępowaniu sądowym¹³, świadka, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżony o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem, któremu przysługuje prawo odmowy zeznań¹⁴, czy świadka w sytuacji, gdy może stać się podejrzanym, a następnie oskarżonym¹⁵.

¹⁰ Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1 ze zm.

¹¹ Wyrok TSUE z 22 XII 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH przeciwko Bundesrepublik Deutschland*, C-279/0 (ECLI:EU:C:2010:811, pkt 29).

¹² J. Grajewski, [w:] J. Grajewski, L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, komentarz do art. 87, Lex/el. 2011.

¹³ K. Eichstaedt [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2025, art. 87.

¹⁴ Wyrok SA w Katowicach z 11 II 2013 r., sygn. akt II AKa 268/12, „Prokuratura i Prawo”, wkładka 2014, nr 2, poz. 39.

¹⁵ R. A. Stefański [w:] R. A. Stefański, S. Zabłocki, *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz do art. 1-166*, Warszawa 2017, art. 87.

Zwłaszcza ta ostatnia sytuacja procesowa uwiadamia potrzebę zapewnienia prawa do korzystania z pomocy pełnomocnika każdej osobie składającej jakiegokolwiek rodzaju depozycje w postępowaniu karnym. Może bowiem dojść do sytuacji, w której np. osoba wskazana w zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa jako osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa zostaje – przed przedstawieniem jej zarzutów – przesłuchana w charakterze świadka. Powyższe może wynikać z opóźnienia w wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów albo z faktu, że dotychczas zebrane w toku postępowania dane nie uzasadniają dostatecznie podejrzenia, że czyn popełniła określona osoba¹⁶. Przedwczesne wydanie takiego postanowienia może powodować negatywne skutki dla podejrzanego, wynikające z niesłusznego postawienia go w stan podejrzenia i wszystkich konsekwencji tego faktu. Opóźnienie zaś w wykonaniu tej czynności pozbawiać może tę osobę możliwości rzeczywistego skorzystania z prawa do obrony, a w konsekwencji prowadzić do wykorzystania jej w tym czasie jako osobowego źródła dowodowego nieposiadającego m.in. prawa do odmowy wyjaśnień¹⁷. Dostrzeżenie przez Rzecznika Praw Obywatelskich praktyki przesłuchiwania przez organy ścigania w charakterze świadka osób, wobec których istnieje wystarczający materiał dowodowy do postawienia im zarzutów, było uprzednio przedmiotem wystąpień RPO do Ministra Sprawiedliwości¹⁸.

W oparciu o obecnie obowiązującą treść art. 87 § 2 i 3 k.p.k., nawet w przypadku przesłuchania w charakterze świadka osoby, wobec której istnieje wystarczający materiał dowodowy do postawienia zarzutów, jej interes do ustanowienia pełnomocnika w toczącym się postępowaniu może być kwestionowany. Sąd lub prokurator mogą odmówić dopuszczenia pełnomocnika do udziału w postępowaniu w przypadku uznania, że nie wymaga tego obrona interesów osoby niebędącej stroną.

Jednocześnie *de lege lata* nie zapewniono efektywnej kontroli sądowej w przypadku odmówienia dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika. Zarządzenie o odmowie dopuszczenia pełnomocnika wydane w postępowaniu przygotowawczym podlega zaskarżeniu na podstawie art. 302 § 1 k.p.k., a zażalenie rozpatruje prokurator bezpośrednio przełożony nad tym, który wydał decyzję negatywną. W postępowaniu sądowym zaś sąd wydaje postanowienie o odmowie, na które zażalenie nie przysługuje¹⁹.

Dodatkowo należy wskazać, że uznaniowy system dopuszczenia do udziału w czynnościach pełnomocnika osoby niebędącej stroną, w szczególności w odniesieniu do świadka mogącego stać się podejrzanym w sprawie, może naruszać zarówno konstytucyjne gwarancje prawa do obrony określone w art. 42 ust. 2 Konstytucji, jak i obowiązki Rzeczypospolitej Polskiej wynikające

¹⁶ *A contrario* art. 313 § 1 k.p.k.

¹⁷ Uchwała SN z 26 IV 2007 r., sygn. akt I KZP 4/07, OSNKW 2007 nr 6, poz. 45, s. 1.

¹⁸ Zob. Wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara z 14 V 2018 r. sygn. II.510.35.2018.MM., <https://sprawy-generalne.brpo.gov.pl/pdf//2018/5/II.510.35.2018/1341727.pdf>.

¹⁹ K. Boratyńska, P. Czarnecki [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, wyd. 11, Warszawa 2025, SIP Legalis.

z wciąż nieimplementowanych dyrektyw PE i Rady 2013/48/UE²⁰ oraz 2016/1919²¹, zapewniających podejrzanym i oskarżonym niezwłoczny dostęp do adwokata oraz pomoc prawną z urzędu od najwcześniejszego etapu postępowania.

Należy przewidywać, że zwiększenie dostępności pomocy prawnej wpłynie również na liczbę czynności procesowych realizowanych z obowiązkowym udziałem pełnomocników. W konsekwencji rozszerzeniu ulegnie również zakres faktycznej ochrony interesów prawnych uczestników postępowania, w tym zwłaszcza tych osób, które do tej pory mogły spotykać się z ograniczeniami w dostępie do profesjonalnej reprezentacji prawnej, wynikającymi z decyzji sądu lub prokuratora. Podkreślenia wymaga fakt, że w związku ze zmianą proponowaną w art. 1 pkt 1 projektu, konsekwentnie zmianie ma ulec treść art. 117a § 2 k.p.k., który odnosi się do pełnomocnika osoby niebędącej stroną, a który obecnie odwołuje się do treści art. 87 § 2 k.p.k. Jak słusznie przyjęto, po zmianie treści art. 87 § 1 i 2 k.p.k. konieczne będzie uaktualnienie treści art. 117a § 2 k.p.k. poprzez zmianę tegoż odwołania i przekierowanie go na art. 87 § 1 k.p.k.

Projekt zawiera propozycję wprowadzenia nowej przesłanki wyłączenia prokuratora lub innej osoby prowadzącej czynności procesowe w związku z naruszeniem przez te osoby przepisów k.p.k. po zmianach. Zgodnie z proponowaną w art. 1 pkt 1 projektu zmianą, przepis art. 87 § 2 k.p.k. otrzymałby brzmienie: „Osoba prowadząca czynność, która uniemożliwi obecność pełnomocnika strony innej niż oskarżony albo osoby niebędącej stroną postępowania zostaje wyłączona z mocy prawa ze sprawy, której czynność dotyczy”. Konsekwentnie w art. 2 projektu postuluje się dodanie § 5 w art. 137 Prawa o prokuraturze, zgodnie z którym: „Prokurator, który uniemożliwi obecność pełnomocnika strony innej niż oskarżony albo osoby niebędącej stroną postępowania zostaje wyłączony z mocy prawa ze sprawy, której ta czynność dotyczy”. W obu przypadkach zamierzeniem autorów projektu jest wprowadzenie obligatoryjnego wyłączenia od dalszego prowadzenia sprawy prokuratora lub innej osoby prowadzącej czynność, która uniemożliwi obecność podczas czynności pełnomocnika strony innej niż oskarżony albo osoby niebędącej stroną postępowania.

Podkreślenia wymaga, że obecnie art. 40 § 1 k.p.k. zawiera katalog przesłanek wyłączenia sędziego z mocy prawa od udziału w sprawie i przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie – na podstawie art. 47 § 1 k.p.k. – do prokuratora, innych osób prowadzących postępowanie przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych. Wprowadzenie proponowanej w art. 2 projektu zmiany w Prawie o prokuraturze wydaje się zbędnie rozpraszać regulacje w tym zakresie, zwłaszcza że obecnie ustawa ta nie zawiera podobnych przesłanek wyłączenia prokuratora

²⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 r. w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności, Dz. Urz. UE L 294 z 6.11.2013, s. 1-12.

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/1919 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie pomocy prawnej z urzędu dla podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym oraz dla osób, których dotyczy wnioski w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, Dz. Urz. UE L 297 z 04.11.2016, s. 1-8.

z mocy prawa. Jednocześnie, już proponowana w projekcie treść art. 87 § 2 k.p.k., wskazując na obligatoryjne wyłączenie osoby prowadzącej czynność, zdaje się odnosić także do prokuratora. Zmiana proponowana w art. 2 projektu wydaje się być w tym zakresie zbędnym *superfluum*.

Niezależnie od powyższego, powracając do przesłanek obligatoryjnego wyłączenia sędziego z mocy prawa, a zatem także odpowiednio przesłanek wyłączenia z mocy prawa prokuratora i innych osób prowadzących postępowanie przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych, należy wskazać, że ten zamknięty katalog przesłanek nawiązuje do stosunku sędziego do sprawy²². W ten sposób ustawodawca wprowadza domniemanie, że w wypadku zaistnienia jednej ze wskazanych okoliczności sędzia nie może być obiektywny w sprawie, nawet jeśli on sam albo uczestnicy postępowania uważają inaczej²³. Żadna z przesłanek obligatoryjnego wyłączenia wymienionych osób z mocy prawa nie odnosi się do ewentualnych poczynionych przez nie naruszeń prawa procesowego, a do tego zmierzają przepisy projektu. Przesłanki z obecnego katalogu obligatoryjnego wyłączenia z mocy prawa m.in. prokuratora zdają się tym samym istotnie jakościowo różnić od tej przesłanki, która jest proponowana przepisami art. 1 pkt 1 i art. 2 projektu.

Ponadto, zgodnie z art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega obecnie wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Przepis ten również znajduje odpowiednie zastosowanie do prokuratora, innych osób prowadzących postępowanie przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych²⁴. Sens wyłączenia sędziego (a odpowiednio także np. prokuratora) w tym trybie tkwi w tym, iż ujawnione zostały okoliczności o takim charakterze, że brak jest możliwości przekonania każdego, rozsądnie myślącego, kto ma wątpliwość co do bezstronności sędziego, że okoliczności te z całą pewnością nie wpłyną na obiektywizm rozpoznania sprawy i treść rozstrzygnięcia kończącego postępowanie²⁵. W piśmiennictwie wskazuje się w tym zakresie na otwarty katalog przesłanek uzasadniających wyłączenie sędziego, prokuratora lub innej osoby prowadzącej postępowanie, uwzględniając takie sytuacje jak m.in. „sposób zachowania się i wypowiedania sędziego, który wskazuje, że zajął on już określone stanowisko w postępowaniu, choć nie zakończyło się jeszcze postępowanie dowodowe”²⁶. Nie każde naruszenie prawa procesowego przez sędziego, prokuratora lub inną osobę prowadzącą postępowanie powinno prowadzić do uzasadnionej wątpliwości co do bezstronności tych osób. W orzecznictwie wskazuje się, że uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego należy wiązać z taką sytuacją, w której sędzia przed wydaniem wyroku, niejako z góry, zajął określone stanowisko co do istoty sprawy²⁷. Zachowanie sędziego, prokuratora, innych osób prowadzących postępowanie

²² T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2008, s. 97.

²³ D. Świecki [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego...*, op.cit., art. 40.

²⁴ Art. 47 § 1 k.p.k.

²⁵ Postanowienie SA we Wrocławiu z 1 VIII 2001 r., sygn. akt II AKo 312/01, OSA 2001 nr 12, poz. 91.

²⁶ Z. R. Kmiecik, *Wyłączenie sędziego. Uwagi prawnoporównawcze*, „Prokuratura i Prawo” 2023, nr 7, s. 139.

²⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 31 V 2010 r., sygn. akt II AKa 103/10, SIP Lex.

przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych w toku procesu również może uzasadniać ich wyłączenie w oparciu o art. 41 § 1 k.p.k. – np. wówczas, gdy ujawniają swój osobisty stosunek do oskarżonego przed wydaniem wyroku, zajmują określone stanowisko w kwestii przedmiotu procesu przed jego zakończeniem, także w wypowiedziach udzielanym środkiem masowego przekazu²⁸. O ile jednak naruszenie prawa procesowego strony, czy też osoby niebędącej stroną (w tym prawa do uczestniczenia w czynnościach procesowych z udziałem pełnomocnika) może wynikać ze stronniczego podejścia np. prokuratora do sprawy, to jednak samo w sobie nie wydaje się rodzić domniemania, że prokurator ten nie może być obiektywny w sprawie w stopniu równym co przesłanki enumerowane w art. 40 § 1 k.p.k. w zw. z art. 47 § 1 k.p.k.

Podsumowując, projektowana przesłanka automatycznego wyłączenia prokuratora lub innej osoby prowadzącej czynność za uniemożliwienie udziału pełnomocnika tworzyć będzie silną sankcję gwarancyjną, która ma zabezpieczyć prawo świadka lub innej osoby niebędącej stroną postępowania do profesjonalnej pomocy prawnej, lecz jednocześnie wprowadzi jakościowo nową kategorię wyłączenia, opartą nie na braku bezstronności, lecz na naruszeniu przepisów procedury karnej. Ze względów wskazanych powyżej wątpliwości budzi adekwatność wprowadzenia tego rodzaju sankcji absolutnej, zwłaszcza uwzględniając, że nie jest jasne, na czym owo „uniemożliwienie” obecności miałyby polegać, tj. np. czy przepis art. 87 § 2 k.p.k. miałby obejmować również sytuacje, w których czynność została przeprowadzona bez wnioskowanego przez np. świadka udziału pełnomocnika ze względu na wyznaczenie pełnomocnika nieosiągalnego w danym terminie czynności.

Trzecia oś proponowanej nowelizacji koncentruje się na gruntownym poszerzeniu obowiązkowej rejestracji audio lub audiowizualnej czynności procesowych. Zgodnie z proponowaną treścią art. 147 § 2 k.p.k., przesłuchanie świadka lub biegłego utrwalą się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk, obligatoryjnie także wtedy, gdy został złożony wniosek przez uczestnika czynności. Projektowana zmiana art. 147 § 2 k.p.k. nadaje każdemu uczestnikowi przesłuchania uprawnienie do żądania audiowizualnego utrwalenia czynności, co – w odróżnieniu od obecnego stanu prawnego, w którym obowiązek nagrywania powstaje jedynie w wypadkach wyjątkowych (groźba niemożności ponownego przesłuchania świadka lub tryb z art. 396 k.p.k.) – rozszerza zakres gwarancji w zakresie postępowania dowodowego i potencjalnie może przyczynić się do zwiększenia transparentności postępowania dowodowego. Skutkiem prawnym takiej zmiany może być wzmocnienie pozycji stron i niektórych innych uczestników czynności (np. biegłych). Jednocześnie jednak postuluje się wprowadzenie bezwzględnej sankcji w postaci odroczenia czynności (zob. projektowany art. 146 § 2d k.p.k. – wydaje się, że bardziej adekwatnym byłoby w tym zakresie wskazanie na konieczność wyznaczenia nowego terminu przeprowadzenia

²⁸ Zob. komentarz do art. 41 k.p.k. [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Wyd. 6, Warszawa 2023, SIP Legalis i przywołane tam orzeczenia: wyrok SN z 14 X 1960 r., sygn. akt II K 250/60, OSNPG 1961, nr 1, poz. 9; wyrok SN z 19 VII 1960 r., sygn. akt I K 101/60, OSPiKA 1962, nr 2, poz. 51; wyrok SA w Rzeszowie z 11 III 1994 r., sygn. akt II AKr 23/94, OSARz 1994, nr 9, poz. 51.

czynności zamiast użytego sformułowania „odroczenia” czynności) przy braku technicznych możliwości rejestracji dźwięku lub obrazu. W praktyce powyższe rodzi ryzyko instrumentalnego składania wniosków dotyczących rejestracji czynności w sposób oczywisty zmierzających do przedłużenia postępowania, zwłaszcza wówczas, gdyby obecna infrastruktura organów postępowania karnego okazała się niewystarczająca i nie pozwalała na faktyczną gotowość organów do prowadzenia każdej zawnioskowanej czynności przesłuchania świadka lub biegłego z jednoczesną rejestracją obrazu i dźwięku.

Szczególną zmianę postuluje się w projekcie w zakresie rejestracji przebiegu rozprawy. Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 147 § 2b k.p.k., przebieg rozprawy utrwalą się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, chyba że jest to niemożliwe ze względów technicznych. Zgodnie z art. 3 lit. b projektu przepis ten ma zostać rozszerzony poprzez dodanie *in fine*, że „każdy uczestnik ma prawo utrwaląć dźwięk i obraz za pomocą własnych urządzeń rejestrujących. Zabronione jest publikowanie materiałów utrwalonych zgodnie ze zdaniem drugim”.

Warto w tym zakresie porównać projektowane przepisy z wprowadzonymi przez ustawodawcę zasadami dopuszczalności samodzielnego nagrywania czynności sądu przez strony i uczestników postępowania cywilnego. Zgodnie z art. 9¹ § 1 k.p.c., nie jest wymagane zezwolenie sądu na utrwalanie przez strony lub uczestników postępowania przebiegu posiedzeń i innych czynności sądowych, przy których są obecni, za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk²⁹. Przepis art. 147 § 2b k.p.k. w brzmieniu proponowanym projektem przewiduje znacznie dalej idące uprawnienia, obejmujące także uprawnienie do rejestracji obrazu, ale również nie zawiera obecnych w procedurze cywilnej obowiązków stron i uczestników korzystających z tego prawa oraz uprawnienia – a właściwie obowiązku sądu – zakazania rejestracji w szczególnych przypadkach. Tak bowiem, zgodnie z art. 9¹ § 2 k.p.c., strony i uczestnicy postępowania uprzedzają sąd o zamiarze utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk. Jednocześnie sąd zakazuje stronie lub uczestnikowi postępowania utrwalenia przebiegu posiedzenia lub innej czynności sądowej za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk, jeżeli posiedzenie lub jego część odbywa się przy drzwiach zamkniętych lub sprzeciwia się temu względ na prawidłowość postępowania³⁰. W piśmiennictwie wskazuje się, że przesłankę „względ na prawidłowość postępowania” należy rozumieć wąsko, zakaz powinien być zatem wydawany wyjątkowo, tylko w sytuacjach, w których zachodzi realne zagrożenie spokojnego toku postępowania, np. na skutek nadmiernego rozpraszania uwagi uczestników posiedzenia, naruszania powagi sądu oraz zakłócania porządku czynności³¹. Podkreśla się przy tym, że „ważne jest także, aby urządzenia rejestrujące (mikrofony) nie naruszały nadmiernie estetyki oraz powagi wystroju sali sądowej”³².

²⁹ Art. 9¹ § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm. (dalej: k.p.c.).

³⁰ Art. 9¹ § 3 k.p.c.

³¹ J. Gudowski [w:] T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze. Artykuły 1-124*, wyd. VI, Warszawa 2023, art. 9 (1). SIP Lex.

³² Ibidem.

To właśnie obawa o powagę sądu i prawidłowy przebieg postępowania nakazuje ostrożne podejście w ocenie skutków prawnych zmiany zaproponowanej w art. 3 lit. b projektu. Proponuje się bowiem wprowadzenie uprawnienia każdego uczestnika rozprawy do nieskrępowanego utrwalania dźwięku i obrazu za pomocą własnych urządzeń rejestrujących. Przy tym pojęcia „uczestnika rozprawy” nie sposób utożsamiać z „uczestnikiem postępowania”, a zatem należy przyjąć, że prawo nagrywania rozprawy w powyższy sposób, będzie przysługiwać także np. publiczności – stosownie do treści art. 356 § 1-3 k.p.k. na rozprawie mogą być obecne także inne osoby, również postronne. Z perspektywy wspomnianej powagi sądu, zakłócania porządku czynności i „estetyki oraz powagi wystroju sali sądowej”, wątpliwości budzi również wyposażenie każdego uczestnika rozprawy w uprawnienie do nagrywania obrazu, a nie jedynie dźwięku. Różnica w technologii i metodach nagrywania dźwięku a obrazu i dźwięku jest oczywista. Wydaje się, że mniejszy wpływ na powagę wystroju sali sądowej mają zwykle niewielkie urządzenia służące do nagrywania dźwięku, nadające się do dyskretnego umieszczenia na sali, a zupełnie inny wpływ w tym zakresie wywrzeć mogą kamery, aparaty lub smartfony ustawione przez „uczestników rozprawy” na statywach bądź trzymane w dłoniach i kierowane w stronę aktualnie zeznających świadków i biegłych, wyjaśniających oskarżonych, prowadzącego rozprawę sądu czy uczestniczących w niej oskarżycieli i obrońców.

Oczywiście już teraz zachodzą sytuacje, w których osoby niebędące uczestnikami postępowania karnego utrwalają obraz i dźwięk z przebiegu rozprawy. Zgodnie z art. 357 § 1 k.p.k., sąd zezwala przedstawicielom środków masowego przekazu na dokonywanie za pomocą aparatury utrważeń obrazu i dźwięku z przebiegu rozprawy. Udział mediów służy realizacji interesu społecznego poprzez informowanie społeczeństwa za pośrednictwem środków społecznego przekazu, co stanowi „ważny element zasady jawności, określanej mianem jawności zewnętrznej pośredniej”³³. Nawet jednak, gdy utrwalanie obrazu i dźwięku przez profesjonalnych przedstawicieli mediów służy istotnym celom społecznym, to zgodnie z przepisami k.p.k. sąd może określić warunki udziału przedstawicieli środków masowego przekazu w rozprawie³⁴, ograniczyć liczbę przedstawicieli środków masowego, jeżeli ze względów techniczno-organizacyjnych ich obecność utrudni przebieg rozprawy³⁵, czy zarządzić opuszczenie sali rozprawy przez przedstawicieli środków masowego przekazu, którzy zakłócają przebieg rozprawy³⁶. Wreszcie, co kluczowe, w wyjątkowych wypadkach, gdy należy się obawiać, że obecność przedstawicieli środków masowego przekazu mogłaby oddziaływać krępująco na zeznania świadka, przewodniczący może zarządzić opuszczenie sali rozprawy przez przedstawicieli środków masowego przekazu na czas przesłuchania danej osoby³⁷.

³³ D. Świecki [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego...*, op. cit., art. 357; M. Burdzik [w:] J. Zagrodnik (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 357. SIP Lex i przywołany tam pogląd: R. Koper, *Jawność zewnętrzna postępowania sądowego* [w:] W. Jasiński, K. Nowicki (red.), *Jawność jako wymóg rzetelnego procesu karnego. Zagadnienia prawa polskiego i obcego*, Warszawa 2013, s. 105.

³⁴ Art. 357 § 2 k.p.k.

³⁵ Art. 357 § 3 k.p.k.

³⁶ Art. 357 § 4 k.p.k.

³⁷ Art. 357 § 5 k.p.k.

W projekcie nie przewidziano żadnych podobnych zabezpieczeń prawidłowego przebiegu rozprawy, mimo że obawa o zakłócanie przebiegu rozprawy i negatywny wpływ na świadków przez chcących utrwalać jej dźwięk i obraz „uczestników rozprawy” jest co najmniej równie uzasadniona wobec tych osób, co w przypadku przedstawicieli środków masowego przekazu. Utrwalający dźwięk i obraz rozprawy za pomocą własnych urządzeń rejestrujących „uczestnicy rozprawy” zyskaliby tam samym więcej uprawnień niż uczestniczący w rozprawie przedstawiciele środków masowego przekazu. Prowadzić by to mogło do sytuacji, w której ci ostatni racjonalnie mogliby wyrażać chęć uczestniczenia w rozprawie jako „uczestnik rozprawy” nie zaś jako „przedstawiciel środków masowego przekazu” unikając obostrzeń wynikających z treści art. 357 k.p.k. Oczywiście w projekcie zastrzeżono, że zabronione jest publikowanie materiałów utwalonych przez „uczestników rozprawy” zgodnie z treścią projektowanego art. 147 § 2b k.p.k., który to zakaz nie znajduje zastosowania do przedstawicieli środków masowego przekazu. Rzecz w tym, że w projekcie nie przewidziano żadnej sankcji za naruszenie tego zakazu. Byłby to zatem przykład *lex imperfecta*, zatem normy o znaczeniu jedynie postulatycznym, nie prowadzącej do żadnego rodzaju odpowiedzialności i negatywnych skutków dla adresata normy w przypadku jej naruszenia³⁸. Uzasadnione wątpliwości budzi zatem skuteczność takiego zakazu.

Jednocześnie nie jest tak, że obecnie obowiązujące przepisy w ogóle nie zezwalają na utrwalanie przebiegu rozprawy przez uczestników postępowania. Zgodnie z art. 358 k.p.k., jeżeli nie przemawia przeciw temu wzgląd na prawidłowość postępowania, sąd na wniosek strony wyraża zgodę na utrwalenie przez nią przebiegu rozprawy za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk.

W art. 3 projektu przewidziano 14 dniowe *vacatio legis*, które wydaje się adekwatne do przedmiotu projektu.

W ramach konsultacji społecznych nie było wielu wypowiedzi na temat skutków prawnych projektu. Wskazano m.in., że w obecnym stanie prawnym „odmowa przez prokuratora udziału pełnomocnika w przesłuchaniu prowadzi do nadużyć w stosunku do świadka oraz utraty zaufania obywateli do instytucji prokuratury. Jednocześnie jest to także naruszenie podstawowych zasad demokracji w zakresie do sprawiedliwego i rzetelnego procesu”³⁹. Zauważono, że rozszerzenie praw osób niebędących stronami postępowania w zakresie możliwości ustanowienia oraz obligatoryjnego dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika będzie z korzyścią „dla świadków oraz samego postępowania za sprawą większej rzetelności i wiarygodności”⁴⁰. Dostrzeżono, że taka możliwość wpłynie „bezstronność oraz transparentność działania prokuratorów”⁴¹.

Projekt ustawy był przedmiotem analiz Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu dotyczących zgodności z prawem Unii Europejskiej⁴².

³⁸ Postanowienie SN z 29 X 2014 r., sygn. akt SDI 28/14, OSND 2014, poz. 77.

³⁹ ID ankiety: 151040.

⁴⁰ ID ankiety: 144809.

⁴¹ ID ankiety: 145796.

⁴² *Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o prokuraturze (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Zbigniew Bogucki)*, opinia BEOS z 4 IV 2025 r., BEOS-WPEiM-554/25.

Omawiany projekt był także przedmiotem analizy BEOS w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu⁴³.

VI. Skutki społeczne projektowanej ustawy

A) Podmioty, na które wpływa projekt

W zakresie, w jakim projektowana ustawa rozszerza prawo do ustanowienia pełnomocnika przez osobę niebędącą stroną, a także rozszerza gwarancje służące ochronie tego prawa w przypadku strony innej niż oskarżony oraz osoby niebędącej stroną, projekt będzie miał bezpośredni wpływ na następujące grupy podmiotów biorących udział w postępowaniu karnym:

- osoby niebędące stroną, w tym przede wszystkim na świadków oraz osoby podejrzane (tzw. faktycznie podejrzanych)⁴⁴,
- strony postępowania inne niż oskarżony (pokrzywdzonych, oskarżycieli prywatnych oraz oskarżycieli posiłkowych⁴⁵),
- pełnomocników stron postępowania innych niż oskarżeni oraz osób niebędących stroną – głównie adwokatów i radców prawnych⁴⁶,
- organy procesowe – głównie sąd i prokuratorów⁴⁷,
- „osoby prowadzące czynności w ramach postępowania karnego⁴⁸”.

Z kolei w zakresie, w jakim projekt postuluje zmiany co do zasad rejestracji obrazu i dźwięku w toku postępowania karnego, w obszarze jego bezpośredniego oddziaływania znajdują się takie grupy podmiotów, jak:

- przesłuchiwanie świadkowie,
- przesłuchiwanie biegli,
- wszyscy uczestnicy rozpraw toczących się w ramach postępowania karnego (w tym uczestnicząca w rozprawie publiczność).

Ponadto, zarówno poszerzenie prawa do ustanowienia pełnomocnika, jak i wprowadzenie nowych zasad rejestracji audiowizualnej, może w sposób pośredni wpłynąć na wszystkich uczestników postępowania karnego, w tym w szczególności na organy procesowe, strony postępowania i ich reprezentantów⁴⁹. Projektowana ustawa może również pośrednio wpłynąć na instytucje polskiego wymiaru

⁴³ *Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Prawo o prokuraturze (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Zbigniew Bogucki) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu*, opinia BEOS z 4 IV 2025 r., BEOS-WAPEiM-555/25.

⁴⁴ Osobą niebędącą stroną postępowania jest poza tym m.in. osoba, która rości sobie prawa do przedmiotów zabezpieczonych w trakcie postępowania. Vide np. K. Eichstaedt [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego...*, op. cit., art. 87.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Zgodnie z treścią art. 87 § 2 k.p.k. pełnomocnikiem może być adwokat, radca prawny lub radca Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

⁴⁷ Organami procesowymi są organy państwowe uprawnione do wydawania decyzji procesowych w określonych etapach postępowania. Poza sądem i prokuratorem zaliczyć można do nich m.in. Policję. Vide np. S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2009, s. 158-184.

⁴⁸ Kategoria użyta w nowym, proponowanym przez Wnioskodawców brzmieniu art. 87 § 2 k.p.k.

⁴⁹ Poza wymienionymi kategoriami, uczestnikami postępowania są również m.in. rzecznicy interesu społecznego oraz pomocnicy organów procesowych. Vide np. S. Waltoś, op. cit., s. 158.

sprawiedliwości i na ogół polskich obywateli, w zakresie w jakim wprowadzone zmiany przyczynią się do zmiany postaw społecznych wobec tych instytucji.

Brak danych statystycznych dotyczących liczebności poszczególnych grup uczestników postępowania karnego powoduje, iż dokładne określenie liczby osób, na które projekt wpłynie bezpośrednio, nie jest możliwe. Można jednak próbować dokonywać pewnych szacunków w oparciu o innego rodzaju dane.

W przypadku profesjonalnych uczestników postępowania sięgnąć można po oficjalne dane dotyczące ilości czynnych zawodowo przedstawicieli różnych zawodów prawniczych. Na podstawie sprawozdania statystycznego Prokuratury Krajowej, można wskazać, iż w IV kwartale 2024 r. pracowało 5755 prokuratorów⁵⁰. Bazując na dostępnych rejestrach⁵¹, można określić, iż w Polsce aktywnych zawodowo jest 22 885 adwokatów i 42 455 radców prawnych. Zamieszczona na stronie Informatora Statystycznego Wymiaru Sprawiedliwości „informacja statystyczna”⁵² pozwala na stwierdzenie, iż w 2023 r. liczba obsadzonych etatów sędziowskich wynosiła 9895. Z kolei w oparciu o wyszukiwarkę specjalistów sądowych⁵³ można przyjąć, iż w Polsce jest przynajmniej 11 281 biegłych sądowych. Z tym jednak zastrzeżeniem, że przywołane dane dotyczą ogółu sędziów, adwokatów, radców prawnych i biegłych sądowych, a nie tych spośród nich, którzy biorą udział w postępowaniach karnych.

Znacznie trudniejsze jest oszacowanie liczby tzw. nieprofesjonalnych uczestników postępowania. Posiłkować można się w tym zakresie jedynie wynikami badań nad postawami społecznymi wobec instytucji stosujących prawo, podczas których często zadaje się respondentom pytania dotyczące kontaktów z takimi instytucjami. Odpowiedzi udzielane na te pytania pokazują, iż bycie świadkiem jest najczęstszą rolą procesową, w jakiej występują Polacy⁵⁴. Podobnie jednak jak w przypadku profesjonalnych uczestników postępowania, nie ma możliwości wskazania, jaka część obywateli, którzy byli świadkami, pełniła rolę świadka w ramach procesu karnego.

B) Wpływ na społeczeństwo

Projektowana ustawa, w zakresie w jakim wprowadza bezwarunkowe prawo (patrz pkt V opinii) do ustanowienia pełnomocnika przez osobę niebędącą stroną, w największym stopniu wpłynie na świadków. Wpływ ten będzie, w przeważającej mierze, pozytywny i dotyczyć będzie takich sfer jak: dobrostan psychiczny, prawa i interesy oraz obowiązujące standardy ich ochrony.

Ponieważ sama obecność osoby trzeciej (znanej świadkowi) podczas przesłuchania może przyczynić się do łagodzenia jego negatywnych skutków (np.

⁵⁰ *Sprawozdania statystyczne Prokuratury Krajowej za 2024 rok*, <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/sprawozdania-statystyczne-za-2024-rok>.

⁵¹ Chodzi tutaj o Krajowy Rejestr Adwokatów i Aplikantów Adwokackich (<https://rejestradwokatow.pl>) oraz Rejestr radców prawnych <https://rejestradcow.pl>.

⁵² Ministerstwo Sprawiedliwości, *Informacja statystyczna za 2023 rok*, Warszawa 2024, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje/>.

⁵³ Chodzi tutaj o wyszukiwarkę <https://znajdzbieglego.com>.

⁵⁴ Vide np. E. Radomska, *The Case of Tomasz Komenda: Media Discourses and Legal Consciousness in Polish Society*, „Societas/Communitas” 2023, nr 2(36), s. 74.

poprzez zwiększenie poczucia bezpieczeństwa)⁵⁵, warto wskazać, iż zapewnienie świadkom możliwości uczestniczenia pełnomocników podczas czynności procesowych w sposób bezpośredni przyczyni się do poprawy ich dobrostanu psychicznego. Zagwarantowanie świadkom możliwości skorzystania z pomocy prawnej w toku postępowania karnego w sposób bezpośredni przełoży się również na wzmocnienie ochrony posiadanych przez nich praw i interesów. Potrzeba ochrony tych ostatnich jest podkreślana w literaturze poświęconej konfliktowemu ujęciu prawa karnego, na gruncie której wskazuje się na konieczność ochrony interesów procesowych świadka trojakię natury: 1) praw i wolności przynależnych świadkowi (m.in. prawa do swobody wypowiedzi, wolności od zagrożenia dla bezpieczeństwa własnego i osób najbliższych oraz prawa do poszanowania godności); 2) informacji posiadanych przez świadka w sytuacjach kolizji z dobrami przeważającymi nad obowiązkiem zeznawania oraz 3) wolności od zmuszania do samodenuncjacji lub denuncjacji najbliższych w zakresie toczącego się postępowania lub innych popełnionych przestępstw⁵⁶.

Ponadto, projektowana regulacja dotycząca gwarancji możliwości wyznaczenia pełnomocnika zarówno przez stronę inną niż oskarżony, jak i przez osobę niebędącą stroną, przyczyni się do podniesienia standardów w zakresie dostępu do pomocy prawnej przez uczestników postępowania karnego innych niż oskarżeni (w tym strony postępowania karnego inne niż oskarżony), do których należą również świadkowie. Standardy takie wyznaczane są przez akty prawne o randze międzynarodowej (patrz pkt V opinii) i przez dokumenty w postaci wytycznych wydawane m.in. przez podmioty międzynarodowe. Wśród dokumentów takich, w kontekście projektu stanowiącego przedmiot niniejszej opinii, na szczególną uwagę zasługują: zasady i wytyczne ONZ dotyczące dostępu do pomocy prawnej w systemach wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych⁵⁷ oraz tzw. Zasady Méndeza⁵⁸. Te pierwsze wskazują na ogólną potrzebę zapewniania pomocy prawnej świadkom⁵⁹, jednocześnie podkreślając, że realizacja tej potrzeby nie może stać w sprzeczności z prawami oskarżonego⁶⁰. Natomiast zgodnie z Zasadami Méndeza – które mają zastosowanie m.in. do „przesłuchań świadków, ofiar lub

⁵⁵ K. Kochel, *Ochrona prawna świadka w polskim procesie karnym*, Warszawa 2024, s. 198-199.

⁵⁶ P. Wiliński, *Zarys teorii konfliktu w prawie karnym*, Warszawa 2020, s. 202.

⁵⁷ *United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems*, Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne ONZ 20 XII 2012 r., A/RES/67/187, <https://digitallibrary.un.org/record/748365?ln=en&v=pdf>.

⁵⁸ Zasady Méndeza to międzynarodowe wytyczne dotyczące sposobu prowadzenia przesłuchań i gromadzenia informacji przez przedstawicieli władzy publicznej (ang. *Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering*) przyjęte w maju 2021 r. przez Komitet Sterujący Ekspertów przy wsparciu Inicjatywy przeciwko Torturom, Stowarzyszenia na rzecz Zapobiegania Torturom i Norweskiego Centrum Praw Człowieka, nazwane od ich pomysłodawcy Juana E. Méndeza. Polska wersja Zasad Méndeza (*Zasady skutecznego prowadzenia przesłuchań na potrzeby postępowań przygotowawczych i gromadzenia informacji*) dostępna jest na stronie: https://www.apr.ch/sites/default/files/2025-02/Zasady_Mendeza_PL.pdf.

⁵⁹ Zapewnienie tej pomocy jest szczególnie istotne w przypadku świadków pochodzących z tzw. grup zmarginalizowanych. Vide np. United Nations Office on Drugs and Crime, *Early access to legal aid in criminal justice processes: a handbook for policymakers and practitioners*, 2014, s. 30, https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/eBook-early_access_to_legal_aid.pdf.

⁶⁰ *United Nations Principles and Guidelines on Access to Legal Aid in Criminal Justice Systems*, Principle 5, s. 6.

innych osób (...), które to przesłuchania mogą mieć co najmniej taką samą wartość dla postępowania przygotowawczego, jak przesłuchanie podejrzanego” – osoba przesłuchiwana ma prawo do pomocy prawnej⁶¹. Ponadto Zasady Méndeza podkreślają, iż „istotne jest zapewnienie, aby osoby nie były przesłuchiwane w charakterze świadków w celu uchylecia się od wymogów prawnych związanych z przesłuchiowaniem podejrzanych”⁶². Na problem ten zwracał w Polsce uwagę RPO (patrz pkt V opinii).

Wprowadzenie zarówno bezwarunkowego prawa do ustanowienia pełnomocnika przez osobę niebędącą stroną, jak i dodatkowych („silnych” – patrz pkt V opinii) gwarancji, mających na celu zabezpieczenie tego prawa (w odniesieniu do strony innej niż oskarżony oraz osoby niebędącej stroną), wpłynie w sposób bezpośredni także na organy procesowe i na pełnomocników procesowych. Organy procesowe zostaną z jednej strony pozbawione swobody decyzyjnej w zakresie oceny, czy obecność pełnomocnika osoby niebędącej stroną jest uzasadniona, a z drugiej ponosić będą ewentualne konsekwencje „uniemożliwiania” obecności pełnomocnika. W zakresie, w jakim istniejąca dotychczas swoboda decyzyjna przyczyniała się do nadużyć⁶³, projektowana regulacja spowoduje ich wyeliminowanie. Jeśli zaś chodzi o pełnomocników procesowych, to zasadnym jest stwierdzenie, iż proponowane przez Wnioskodawców zmiany spowodują rozszerzenie faktycznego zakresu świadczonej przez nich pomocy prawnej.

Z kolei w zakresie, w jakim projekt zmienia obowiązujące dotychczas zasady dotyczące rejestracji obrazu i dźwięku w toku postępowania karnego, jego skutki będą odczuwalne przede wszystkim dla świadków i biegłych, jak również dla wszystkich uczestników rozpraw toczących się w ramach postępowania karnego. W przypadku świadków, uprawnienie żądania nagrywania przesłuchania będzie mogło stanowić kolejny środek ochrony praw procesowych⁶⁴, na co zwracał kilkakrotnie uwagę RPO⁶⁵. Będzie ono również mogło przyczynić się do zmniejszenia liczby przypadków, w których osoby podejrzane przesłuchiwane w charakterze świadka dokonują fałszywego przyznania się do popełnienia przestępstwa. Jak bowiem pokazują badania z pogranicza prawa i psychologii, rejestracja obrazu i dźwięku jest jedną z najskuteczniejszych metod eliminacji fałszywych przyznań do winy⁶⁶.

⁶¹ *Zasady skutecznego prowadzenia przesłuchań na potrzeby postępowań przygotowawczych i gromadzenia informacji* (Zasady Méndeza), s. 4 i 25.

⁶² *Ibidem*, s. 32.

⁶³ Odmowa dopuszczenia pełnomocnika świadka i innej osoby niebędącej stroną do udziału w postępowaniu (art. 87 § 3 k.p.k.) w oparciu o uznanie, że „nie wymaga tego obrona interesów osoby niebędącej stroną” wymieniania jest w literaturze wśród decyzji, w przypadku których może (potencjalnie) dochodzić do nadużyć ze strony prokuratorów – vide np. P. Wiliński, *Nadużycie uprawnień przez prokuratora i sędziego w procesie karnym*, Warszawa 2023, s.157. Nie ma jednak dostępnych danych dotyczących skali takich naruszeń.

⁶⁴ Hungarian Helsinki Committee, *Procedural Rights Observed by the Camera: Audiovisual Recordings of Interrogations in the EU (2018-2019)*, ProCam 2019, s. 15-16, <https://www.antigone.it/upload2/uploads/docs/ProCamcountryreportIT.pdf>.

⁶⁵ Vide np. wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich, Adama Bodnara z 24 X 2017 r., 30 XI 2017 r. i 9 III 2020 r., sygn. II.519.1039.2017.MH, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-nagrywanie-czynnosci-sledztwa-i-procesu-karnego-powinno-byc-obligatoryjne>.

⁶⁶ Vide np. S. M. Kassir, *The Social Psychology of False Confessions*, „Social Issues and Policy Review” 2015, tom 9, nr 1, s. 42; G. D. Lassiter, *Psychological Science and Sound Public Policy: Video Recording*

Projekt może również wpłynąć w sposób pośredni na wszystkich uczestników postępowania karnego. W przypadku bezwarunkowego prawa do ustanawiania pełnomocnika przez osoby niebędące stroną, wpływ ten będzie miał głównie pozytywny charakter i polegać będzie na pośrednim legitymizowaniu postępowania karnego oraz na zwiększaniu jego ogólnej rzetelności⁶⁷. Nieco inaczej natomiast będzie wyglądała sytuacja w przypadku skutków wprowadzenia nowych zasad rejestracji audiowizualnej. Z jednej strony, przyznanie uczestnikom przesłuchania uprawnienia do żądania audiowizualnego utrwalenia czynności przyczynić się może do zwiększenia transparentności procesu karnego, zmniejszenia się liczby fałszywych zarzutów dotyczących niewłaściwego traktowania stawianych pod adresem przedstawicieli organów ścigania oraz ogólnego usprawnienia procesu⁶⁸. Z drugiej zaś strony, to samo uprawnienie może być wykorzystywane w sposób instrumentalny, w celu przedłużania postępowania, w przypadku braku technicznych możliwości rejestracji dźwięku i obrazu (patrz pkt V opinii).

Jednocześnie, pozwolenie każdemu uczestnikowi rozprawy (w tym publiczności) na nieograniczone rejestrowanie dźwięku i obrazu za pomocą własnych urządzeń (takich jak np. telefony komórkowe) w sposób nieuchronny wpłynie na dynamikę procesu karnego i na przebieg przeprowadzanych w jej toku czynności procesowych. Zmiany te nie muszą mieć charakteru pozytywnego i mogą prowadzić m.in. do naruszania powagi sądu, zakłócania porządku czynności procesowych (patrz pkt V opinii) i celowego oddziaływania na uczestników postępowania. To ostatnie zagrożenie związane jest z możliwością instrumentalnego wykorzystywania uprawnienia do nagrywania rozprawy za pomocą własnych urządzeń rejestrujących. Z sytuacją taką możemy mieć do czynienia np. w momencie, gdy znana uczestnikowi postępowania osoba zasiadająca na publiczności nagrywać będzie wybrane przez siebie wypowiedzi procesowe w celu późniejszego ich wykorzystania – np. w celu pokazania ich odpowiednim osobom lub w celu dokonania „kontrolowanego wycieku” odpowiednich nagrań do internetu⁶⁹.

Wreszcie, projektowana ustawa może mieć pośredni wpływ na instytucje polskiego wymiaru sprawiedliwości oraz na ogół polskich obywateli. W sytuacji, gdy proponowane regulacje wywierają będą pozytywny wpływ na jakość procesu karnego, istnieje możliwość polepszenia oceny społecznej poszczególnych instytucji wymiaru sprawiedliwości. Natomiast w przypadku wystąpienia negatywnych skutków społecznych istnieje możliwość pogorszenia się owej oceny. Pogorszenie

of Custodial Interrogations, „American Psychologist” 2010, s. 769, https://www.researchgate.net/publication/47716884_Psychological_Science_and_Sound_Public_Policy_Video_Recording_of_Custodial_Interrogations; R. A. Leo, S. A. Drizin, *The Three Errors: Pathways to False Confession and Wrongful Conviction* [w:] G. D. Lassiter, C. A. Meissner (red.), *Police interrogations and false confessions: Current research, practice, and policy recommendations*, American Psychological Association 2010, s. 27, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1542901.

⁶⁷ A. Pietryka, F. Rak, *Pełnomocnik świadka w sprawie karnej – miara rzetelnego procesu*, „Co do zasady. Studia i analizy prawne” 2022, nr 1, s. 58, https://codozasady.pl/upload/2022/07/co-do-zasady-2022-01_web.pdf.

⁶⁸ Hungarian Helsinki Committee, op.cit., s. 15-15.

⁶⁹ Jak słusznie wskazano w pkt V opinii, wprowadzony w projekcie zakaz publikowania materiałów utrwalonych przez uczestników rozprawy uznać należy za nieskuteczny.

się opinii Polaków na temat polskiego wymiaru sprawiedliwości wydaje się szczególnie prawdopodobne w momencie zrealizowania się scenariusza polegającego na instrumentalnym wykorzystywaniu wniosków o utrwalanie audiowizualne przesłuchania w celu przedłużania postępowania. Przewlekłość postępowań jest bowiem najczęściej wskazywanym przez Polaków problemem dotyczącym polskiego wymiaru sprawiedliwości⁷⁰.

Mając na uwadze powyższe, można stwierdzić, iż dwa rodzaje zadeklarowanych przez Wnioskodawców skutków społecznych, a mianowicie podniesienie standardów wymiaru sprawiedliwości i eliminacja nadużyć prokuratorskich – przy założeniu, że występują one w chwili obecnej – są możliwe do częściowego (zawężonego zakresem proponowanych regulacji) osiągnięcia poprzez wprowadzenie projektowanej ustawy. Jednocześnie treść projektu i analiza jego skutków społecznych nie dają podstaw do stwierdzenia, iż proponowane przez Wnioskodawców zmiany prawne przyczynią się do realizacji dwóch pozostałych rodzajów zadeklarowanych skutków społecznych – tj. lepszej kontroli decyzji prokuratorskich i usunięcia niezgodności z międzynarodowymi standardami praworządności.

C) Konsultacje społeczne

Konsultacje społeczne dotyczące projektu cieszyły się bardzo małym zainteresowaniem – wzięło w nich udział 18 osób, z czego jedynie sześć udzieliło komentarzy.

Wprowadzenie bezwarunkowego prawa do ustanawiania pełnomocnika przez osoby niebędące stroną poparło pięć z sześciu osób komentujących. Popierający tę zmianę podkreślali, iż gwarancja udziału pełnomocnika jest szczególnie ważna dla świadków, którzy mogą „nie mieć wiedzy na temat praw (które przysługują w trakcie przesłuchania)”⁷¹. Wskazywali również, iż „odmowa przez prokuratora udziału pełnomocnika w przesłuchaniu prowadzi do nadużyć w stosunku do świadka oraz utraty zaufania obywateli do instytucji prokuratury”⁷². Z kolei zdaniem uczestnika konsultacji sprzeciwiającego się bezwarunkowemu prawu do ustanowienia pełnomocnika, „obligatoryjne uczestnictwo pełnomocnika w przesłuchaniu świadka, który jest zobowiązany do mówienia/zeznawania prawdy i tylko faktów jest (...) niedopuszczalne”⁷³.

Wszyscy komentujący projekt wypowiedzieli się pozytywnie na temat proponowanych zmian w zakresie obligatoryjnej rejestracji obrazu i dźwięku podczas czynności postępowania karnego. Ich zdaniem rejestracja (w szczególności w przypadku przesłuchań) może przyczynić się do zwiększenia rzetelności

⁷⁰ Vide np. *Społeczne oceny wymiaru sprawiedliwości*, CBOS, komunikat z badań nr 95/2022, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2022/K_095_22.PDF.

⁷¹ ID ankiety: 26590.

⁷² ID ankiety: 27747.

⁷³ ID ankiety: 26798: „Obecność pełnomocnika, przy przesłuchaniu świadka, np. który jest też pełnomocnikiem, członkiem kancelarii strony wobec której jest prowadzone postępowanie śledczych jest aberracją szczególnie gdy mógłby wpływać na zeznania świadka i go instruować lub zastraszać. Takie zdarzenia mogą mieć miejsca przy śledztwach wszelkich maści 'cwaniaków', 'gangsterów', 'grup przestępczych' czy sprawców przestępstw mających duże pieniądze lub układy polityczne.”

i wiarygodności procesu⁷⁴ – wpłynie ona na „bezstronność oraz transparentność działania prokuratorów” oraz uchroni poszczególne strony uczestniczące w postępowaniu „przed przekłamaniami interpretacyjnymi”⁷⁵.

VII. Skutki gospodarcze projektowanej ustawy

Wnioskodawcy wskazują, że projektowana ustawa nie dotyczy praw i obowiązków przedsiębiorców o charakterze majątkowym. Projekt nie wpływa zdaniem Wnioskodawców na działalność przedsiębiorców (w tym małych i średnich przedsiębiorców). Należy zgodzić się z tak sformułowaną oceną.

Uwzględniając problematykę regulowaną w projektowanej ustawie, a mianowicie szczegółowe zagadnienie procesu karnego, należy stwierdzić, że projektowana ustawa nie tworzy instrumentów pozwalających na przedstawienie konkretnych liczbowych szacunków dotyczących jej skutków gospodarczych. Ponadto, brak jest przesłanek uzasadniających prognozowanie skutków gospodarczych projektowanej ustawy w ujęciu niepieniężnym.

W komentarzach zgłoszonych w ramach konsultacji społecznych projektowanej ustawy zagadnienie jej skutków gospodarczych nie zostało poruszone.

VIII. Skutki projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych

W opinii Wnioskodawców projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa ani jednostek samorządu terytorialnego, ponieważ nie wymaga dodatkowych nakładów finansowych. W związku z powyższym, Wnioskodawcy w załączonej ocenie skutków regulacji nie przedstawili szacunków kosztów wejścia w życie proponowanych przepisów.

Zakładając wprowadzenie do systemu prawnego obowiązku zagwarantowania prawa osoby niebędącej stroną postępowania, w szczególności świadka, do obecności pełnomocnika, a także umożliwienie utrwalenia przesłuchania świadka lub biegłego za pomocą urządzenia rejestrującego obraz oraz dźwięk, także na wniosek złożony przez uczestnika czynności, projekt oddziałuje w zakresie prawnym i organizacyjnym. Ewentualne koszty związane z proponowanymi rozwiązaniami powinny zostać poniesione w ramach obowiązujących limitów wydatków budżetowych i nie wymagają żadnych dodatkowych nakładów finansowych.

W trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych nie wskazano żadnych opinii dotyczących skutków finansowych projektowanych przepisów dla sektora finansów publicznych.

⁷⁴ ID ankiety: 26590.

⁷⁵ ID ankiety: 26798.

IX. Inne skutki projektowanej ustawy

Nie zidentyfikowano innych skutków wejścia w życie projektowanej ustawy.

X. Zmiana obciążeń administracyjnych

Świadkowie i biegli chcący, aby czynność procesowa z ich udziałem została utrwalona za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk i obraz, będą musieli złożyć stosowny wniosek, zatem proponowana zmiana przepisów ustawy spowoduje obciążenia administracyjne wymiaru sprawiedliwości związane z rozpatrywaniem tych wniosków.

Projektowana regulacja nie wprowadza nowych obciążeń administracyjnych dla przedsiębiorców ani nie pociąga za sobą dodatkowych obciążeń administracyjnych dla sektora finansów publicznych.

XI. Konkluzje

1. Skutki prawne: Przepis projektowanego art. 87 § 1 k.p.k. wprowadza bezwarunkowe prawo osoby niebędącej stroną do ustanowienia i udziału pełnomocnika na wszystkich etapach postępowania, eliminując dotychczasową uznaniowość organów w dopuszczeniu udziału pełnomocnika.

Projektowany art. 87 § 2 k.p.k. wprowadza sankcję *ex lege* obligatoryjnego wyłączenia prokuratora lub innej osoby prowadzącej czynność za „uniemożliwienie” udziału pełnomocnika w postępowaniu na zasadzie art. 87 § 1 k.p.k., tworząc nową kategorię bezwzględnego wyłączenia opartą wyłącznie na naruszeniu procedury, odbiegającą od obecnie przyjętych przesłanek obligatoryjnego wyłączenia.

Projektowany rozszerzony art. 147 § 2 k.p.k. nadaje każdemu uczestnikowi przesłuchania świadka lub biegłego uprawnienie do żądania nagrania obrazu i dźwięku – powiązana z tym sankcja obligatoryjnego odroczenia czynności przy braku możliwości rejestracji (projektowany art. 146 § 2d k.p.k.) rodzi ryzyko nadużyć i instrumentalnego składania wniosków zmierzających do przedłużenia postępowania.

Projektowany art. 147 § 2b k.p.k. wprowadza prawo nieskrepowanego utrwalania obrazu i dźwięku przez każdego uczestnika rozprawy, w tym publiczność, bez obowiązku zawiadomienia sądu czy mechanizmów kontroli nagrywania przez sąd. W projekcie nie przewidziano instrumentów kontrolnych ani środków zaradczych analogicznych do tych, które dotyczą przedstawicieli mediów (art. 357 k.p.k.). Zakaz publikacji nagrań ma charakter *lex imperfecta* – nie towarzyszy mu żadna sankcja, co podważa jego skuteczność.

2. Skutki społeczne: Projektowana ustawa wpłynie przede wszystkim na obywateli biorących udział w postępowaniu karnym w rolach: świadka i osoby faktycznie podejrzanej. Projekt wpłynie pozytywnie na dobrostan psychiczny oraz ochronę praw i interesów tych uczestników postępowania, ma również szansę przyczynić się

do ogólnej poprawy jakości procesu karnego, w tym wyeliminowania nadużyć, jakie mogą się pojawiać przy podejmowaniu decyzji dotyczącej dopuszczenia pełnomocnika osoby niebędącej stroną do udziału w postępowaniu. Jednocześnie istnieje możliwość pojawienia się nieplanowanych, negatywnych skutków, związanych z nowymi zasadami rejestracji dźwięku i obrazu. Projekt może przyczynić się do zmiany postaw społecznych wobec instytucji wymiaru sprawiedliwości.

3. Skutki gospodarcze: Projektowana ustawa nie będzie wywoływała skutków gospodarczych.

4. Skutki finansowe: Projektowana ustawa nie spowoduje dodatkowych nakładów finansowych.

5. Rozwiązania zagraniczne: Prawo do ustanowienia pełnomocnika przez stronę inną niż oskarżony lub osobę niebędącą stroną postępowania karnego nie stanowi, co do zasady, gwarancji procesowej przysługującej z urzędu, choć ustanowienie pełnomocnika jest dopuszczalne, jeżeli dana osoba wyrazi taką wolę. Jeśli chodzi o utrwalanie przesłuchania świadka lub biegłego za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk, to zwykle taki obowiązek jest ograniczony do szczególnych przypadków (np. przesłuchanie osób małoletnich).

Autorzy:

dr Marek Jaśkowski, ekspert ds. legislacji (pkt I-III)

Łukasz Żołądek, specjalista w Wydziale Oceny Skutków Regulacji (pkt IV, XI.5)

dr Sebastian Zieliński, Politechnika Warszawska (pkt V, X, XI.1)

dr Ewa Radomska, specjalistka ds. społecznych (pkt VI, X, XI.2)

dr hab. Piotr Tereszkievicz, specjalista ds. systemu gospodarczego (pkt VII, X, XI.3)

Krzysztof Wołowicz, specjalista ds. finansów publicznych (pkt VIII, X, XI.4)

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/